

Bønsskrift fra Gudhjem 29 aug 1703 til Admiral Christopher Ernst von Støchen

Transskription fra en scanning af originaldokumentet, fundet i Rigsarkivet af direktør Jesper Vang-Hansen,
jf. hans artikel "formedelst stor afbreche og toorter", 11 nov 2013 på www.bornholmerting.dk

Højædle og Velbaarne Hr. Admiral

Hr. Christopher Ernst von Støchen

Høygunstige Patron

Hermed er ieg saavel som Mine medboendes
Cammerater i Guiem Paa Bornholm, begiere-
rende, af Hans Høy Excelens med største ydmyge
bøn, at hand os fattige folk ville vere behielpe-
lig her udi saa som hans Kongl. Mayst. aller-
naadigst, os hafuer foreundt, at vi skulle
vere fri og forskaaned for alle egter, undtagen
til Christiansøe, og højedle og velbaarne
Hr. Commandant oberste Rees der tuerte imod
os Commanderer, ad sihver (*sejle?*) med brefue, hvad det
de

ind parterede ved vi ige, og vi som ige tør
understaa os Paa saadan maade at fare ad
Skaane, anbelangende ieg saa vel som en party
af mine medboende, ere der fra bort Rømte
formedelst stor afbreige og toorter som
vi i den skonske krig hafde gjort og bedrefuet (*bedrevet?*)
og der fore maatte fly der fra, og om end
behøfues ere vi ei u-forsagte til at giore
om det end gang kand fore falde, at vis
Allernaadigste Arfue Kongs: os der til
behøfuer, enten med laas- eller anden affent?

er ieg saavel som Mine med boende Camerater
Allaz - naar det paa biudes, huor fore eig
saavel som mine med boende i Guiem, ind
flyer til hans Høy Excelense, det hand er os
behielpelig hos voris Allernaadigste Arfue
Konge: og Herre: at vi for saadane Egter
voedes forskaaned, og hans Høy Excelens self
vil vere voris Patron her udi, vil vi, og skal
tiene Kongen og Riget saa lenge Gud
vil aanden i os kand Røre - her Paa for
venter vi en Naadig Resulution. Vi som
ere og forblifuer hans Høy Excelenses aller
ydmygeste Tiener med lif og blod

Guiem Paa Bornholm d 29 Aug

Anno 1703

Peder Ols Sen

Peder Nielsen

Paa samtlige mine med boendes
Cammeraters vegne

Min "tydning" af teksten:

Hermed begærer jeg såvel som mine medboende
kammerater i Gudhjem på Bornholm
af Hans Høje Excellence med største ydmyge
bøn, at han vil være os fattige folk behjælpe-
lig med, således som hans kgl. majestæt har forundt os,
at vi skal
være fri og forskånede for alle ægter #), undtagen
til Christiansø. Højædle og velbaarne
hr. kommandant, oberst Reedz vil
befale (*tuerte Commanderer*) os at sejle med breve, hvad
de
indeholder ved vi ikke, men vi tør ikke
understå os på således at fare til
Skåne, fordi jeg såvel som en del
af mine medboende er bortrømt derfra
med stort afbræk og smerte tilfølgende på grund af
det vi under den skånske krig har gjort og bedrevet.
Derfor måtte vi undfly derfra, men om det
behøves vil vi ikke tøve at gøre det om igen,
så hvis
Allernådigste Arve-konge behøver os til det,
enten med lås eller anden affent (*effect?*)

... er jeg såvel mine medboende kammerater
PARAT - når det beordres, hvorfor jeg
såvel som mine medboende i Gudhjem
støtter os på, at hans høje Excellence vil være os
behjælpelig hos vores allenådigste arve-
kongen og herre - således at, vi bliver forskånet
for disse ægter. Vi støtter os på, at hans høje Excellence
vil være vores patron i denne sag. Vi vil og skal
tjene Kongen og Riget så længe Gud
vil og er med os. Derfor
forventer vi en nådig beslutning. Vi, som
er og forbliver hans høje Excellences mest
ydmyge tjenere med liv og blod.

Omtalte personer:

Admiral Christopher Ernst von Støcken, Holmens chef, 1664 -1711

Oberst Waldemar Reedtz, kommandant og amtmænd på Bornholm 24 okt 1699-1718, 1659 - 1724 (se BS3,1908)

Underskriverne og deres "parti":

Af teksten har vi det direkte og personlige udsagn fra Peder Olsen, at han er flygtet fra Skåne. Vi kan også tillade os slutte, at Peder Nielsen også kommer fra Skåne. Det er dog vanskeligt at sige, hvor mange et "parti" er, hvilket Jesper Vang-Hansen også bemærker, men vi ved, at der omkring 1700 var ca. 50 husfædre i Gudhjem fiskeleje. Fra min "genskabelse" af befolkningslisten i Gudhjem sogn pr 31 dec 1699 har vi nogle data og indikationer om, hvor disse ca. 50 mænd kom fra, så et kvalificeret gæt kunne være 10-15 mænd fra Skåne/Blekinge, ca 20 mænd fra det oprindelige Gudhjem før pesten i

1654, og endelig 15-20 mænd fra andre sogne på Bornholm: Altså, et "parti" kunne være 10-15 mænd, indtil vi ved yderligere analyser har identificeret tilflytterne fra Skåne. Øster herreds tingbøger vil være den primære kilde i denne vanskelige søgning:

Peder Olsen, 1645 - 1722. født i Skåne, deltaget i Skånske krig 1675-1679, flygtet til Gudhjem, Bgr 2 maj 1722, 77 år gl., Gudhjem, T024.

1. gm Anne Jørgensdatter, 1665 - 1707. Bgr 13 apr 1707, 42 år gl., SK 12 maj 1707, Gudhjem.

2. gm Kir. Hellisdatter, 1655 - 1738, trolovet 2 feb, viet 25 mar 1708, (sl. Aa. Kiølds, Olsker?). Bgr 29 okt 1738, 83 år gl., Gudhjem

Peder Nielsen, 1656 - 1712, født i Skåne, deltaget i Skånske krig, flygtet til Gudhjem, bgr 15 apr 1712, 56 år gl., Gudhjem, N19.

1. gm Margrethe Hansdatter, 1656, 2.Sg.Østerlars - 1711, bgr 2 apr 1711, 54 år gl., Gudhjem

2. gm Kirstene, trolovet 1711/1712. Enke 15 apr 1712, hvorefter jeg ikke har kunnet følge hende.

Bemærk de mange usædvanlige stavemåder: "Guiem": Gudhjem; "fu" er lig med: v, f.eks i bedrefuet: bedrevet; brefue: breve. Laas - eller anden affent: Jeg ved ikke, hvad dette betyder! " ind parterede": Jeg gætter på: indhold. "ei u-forsagte" burde svare til: "forsagt", altså: bange. Men her har jeg ment det må være det modsatte. "Allaz": Her oversat til "Vi er parat!"

I det hele taget er originalteksten usædvanligt knudret og vanskelig at tyde med sikkerhed.

#) Den store Danske: ægt, (ældre da., afledn. af verb. age 'køre'), pligtkørsel, der var en del af fæstebøndernes hoveriforpligtelse over for godsejeren, samt befolkningens pligt til at transportere kongen og hans følge ved de såkaldte kongerejser; se også redskud. I erkendelse af den tunge byrde, som ægt lagde på fæstebønderne, forsøgte Christian 4. fra 1623 forgæves at få ægt afløst af en pengeafgift. Forpligtelsen til arbejds-kørsel for det offentlige afskaffedes i løbet af 1800-t. Fra Norge, Færøerne og Sverige kendes det tilsvarende begreb skydsfærd.